

De mens als historisch wezen

In de aandacht voor eigen volk en bodem komt ook de specifieke geschiedenis van een gebied of een volk meer in zicht.

Er komen opgravingen en daarmee denken over verleden, toekomst en verandering.

De vraag 'waar komen we vandaan?' wordt prangend als we na Darwin ook op zoek gaan naar het moment waarop we mens zijn geworden.

Hegel, van kroniek naar geschiedenis

Vóór Hegel (1770 –1831) schrijven we geen geschiedenis over een volk, laat staan over de mens, maar schrijven we kronieken (vorsten en grote natuur gebeurtenissen bepalen de tijd) (147)

Mét Hegel ontstaat ook de vraag of die geschiedenis een richting heeft en naar een doel beweegt.

Hegel zegt ja, Schopenhauer (1788-1860) zegt nee!

Plaats en tijd spelen nieuwe rol

Hegels gedachte komt niet zomaar op. Juist doordat mensen lezen over andere tijden en culturen ontstaat het idee dat we die mensen niet rechtstreeks kunnen begrijpen. (Bijbelse verhalen, feesten, rituelen)

"The past is a foreign country" (blz. 150)

Het idee van natuurlijke ontwikkeling, voorloper van Darwins evolutie, komt dan al op (151)

Hegel

De geest heeft het primaat en veruitwendigt zich in de wereld. De mens is daar een onderdeel van en kan de wereld en zichzelf tot begrip brengen. Godsdienst, kunst en filosofie zijn stadia van dat zelfbegrip en daarmee uitingen van het doel van ons bestaan.

Uiteindelijk komt, via de mens, de Absolute geest bij zichzelf terug op een begrepen wijze.

Schopenhauer

De gedachte dat er doel of rede in de geschiedenis is te vinden is een dwaling die wij onszelf graag wijsmaken. (160 e.v.)

We moeten onder ogen komen dat de wereld doelloos *willen* is en wanneer we ons daartegen verzetten verhevigen we het lijden.

Die verzoening is geen vredige opheffing van de tegenstellingen, want die zitten in de wereld vevat, het is een acceptatie die de pijn verzacht.

Wie of wat bepaalt de geschiedenis?

- Alles is onderhevig aan Gods wil en gericht op het hiernamaals.
- De geschiedenis is een opvoedingsproces van de mens (Lessing)
- Bij Hegel geeft de mens de geest zijn inhoud, Whitehead (procestheologie) is een religieuze interpretatie van Hegel.
- Schopenhauer laat doel en richting verdwijnen, maar kent alle macht toe aan de levenswil of de wil om er te zijn. Individualisering en geen bovenliggende orde meer.

maeutiek_2019

7

Vooruitgang of niet?

- Vraag 1 'Leidt geschiedenis tot iets?' is nu een vraag geworden.
- Vraag 2 Hoe moeten we dat doel begrijpen?
  - Is het doel individueel (Schopenhauer)
  - of voor de mensheid (Hegel)
  - of voor de wereld (Rousseau en Marx)
  - of de levende materie (Dennett)?
- Vraag 3 Is dat doel gegeven, of stellen wij dat met elkaar vast?

maeutiek_2019

8